

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

อาชีพครูเป็นอาชีพที่มีเกียรติและสำคัญยิ่งอาชีพหนึ่งที่สังคมให้การยอมรับ และยกย่อง เพราะครูทำหน้าที่พัฒนาคนและพัฒนาชาติ หากครูพัฒนาคนให้เป็นคนที่มีคุณภาพ ประเทศชาติก็จะเป็นประเทศที่มีคุณภาพทัดเทียมกับนานาอารยประเทศในสังคมโลก อาชีพครูเป็นวิชาชีพที่สำคัญ จัดเป็นวิชาชีพชั้นสูง (Professional) ซึ่งมีหลักการและลักษณะเฉพาะ คือ เป็นวิชาชีพที่ให้บริการสังคมมากกว่าหวังผลประโยชน์ให้ตนเอง มีองค์กรควบคุมความประพฤติปฏิบัติตนของสมาชิก เป็นวิชาชีพที่ประกอบเป็นหมู่คณะมีสถาบัน มีชมรม มีศาสตร์เฉพาะของตนเอง มีสถาบันฝึกอบรมและมีหน่วยงานรับรองคุณวุฒิ มีการพัฒนาศาสตร์เฉพาะของวิชาชีพนั้นอยู่เสมอ โดยการศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัยให้การปฏิบัติงานของวิชาชีพมีประสิทธิภาพอยู่เสมอ

ครูเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษา ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูมีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะเป็นแม่แบบให้แก่นักเรียนในด้านการประพฤติปฏิบัติตน และทำหน้าที่อบรมสั่งสอน ตลอดจนถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ฝึกทักษะในเนื้อหาวิชาต่างๆ ตามหลักสูตร การพัฒนาครูให้มีคุณภาพตามทิศทางที่พึงประสงค์ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องและจริงจัง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดตำแหน่งและหน้าที่ มีภาระต้องรับผิดชอบ หาแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา คือ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) ซึ่งเป็นองค์กรบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 กำหนดตำแหน่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็น 3 ประเภท คือ 1) ตำแหน่งซึ่งมีหน้าที่เป็นผู้สอนในหน่วยงานทางการศึกษา ได้แก่ ตำแหน่งครูผู้ช่วย ครู อาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์ 2) ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา 3) ตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษาอื่น การจัดระบบครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาตามหมวด 7 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีสาระสำคัญประการหนึ่ง คือ การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ และมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง และให้มีรายได้เพียงพอและเหมาะสมกับฐานะทางสังคมและวิชาชีพ จึงได้กำหนดตำแหน่งครูมี 4 วิถยฐานะ คือ ครูชำนาญการ ครูชำนาญการพิเศษ ครูเชี่ยวชาญ และครูเชี่ยวชาญ

พิเศษ ซึ่งหลักเกณฑ์ต่างๆในการประเมินได้มีการปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ เพื่อหาเกณฑ์ที่เหมาะสม การประเมินวิทยฐานะและตำแหน่งของครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง และเป็นธรรม โดยยึดหลักของคุณภาพ ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน จะช่วยสร้างขวัญกำลังใจ ครูจึงจำเป็นต้องปฏิบัติตามคุณลักษณะของครูในการขอเลื่อนวิทยฐานะชำนาญการพิเศษเพื่อเตรียมความพร้อมในการประเมินวิทยฐานะ

การปฏิบัติตามในการขอเลื่อนวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ เป็นการแสดงพฤติกรรมตามคุณลักษณะทั้ง 3 ด้านตามที่ ก.ค.ศ.กำหนด คือ (1) ด้านวินัย คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ (2) ด้านคุณภาพการปฏิบัติงาน และ (3) ด้านผลงานที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามในการขอเลื่อนวิทยฐานะชำนาญการพิเศษของครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ซึ่งสารสนเทศที่ได้จะเป็นแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุง และส่งเสริมสนับสนุนให้ครูปฏิบัติตามคุณลักษณะในการขอเลื่อนวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ เพื่อที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของครูให้สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยและการปฏิบัติตามในการขอเลื่อนวิทยฐานะชำนาญการพิเศษของครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามในการขอเลื่อนวิทยฐานะชำนาญการพิเศษของครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1
3. เพื่อค้นหาปัจจัยที่ดีที่สุดที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามในการขอเลื่อนวิทยฐานะชำนาญการพิเศษของครู และสร้างสมการพยากรณ์การปฏิบัติตามในการขอเลื่อนวิทยฐานะชำนาญการพิเศษของครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบว่าปัจจัยใดบ้างที่มีส่งผลต่อการปฏิบัติตามในการขอเลื่อนวิทยฐานะชำนาญการพิเศษของครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ไข ปรับปรุง และสนับสนุน ส่งเสริมให้ครูได้ปฏิบัติตามคุณลักษณะในการขอเลื่อนวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ เพื่อรองรับการประเมินวิทยฐานะชำนาญการพิเศษต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. แหล่งข้อมูล ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1.1 ประชากร ได้แก่ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ที่เสนอขอให้มีและเลื่อนวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ รุ่นที่ 1 – 5 ที่ยื่นเรื่องตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2550 ถึง วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2552 จำนวน 1,029 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ที่เสนอขอให้มีและเลื่อนวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ รุ่นที่ 1 – 5 ที่ยื่นเรื่องตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2550 ถึง วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2552 จำนวน 200 คน ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

2.1 ตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่

- 1) การได้รับการยอมรับนับถือ
- 2) ความสำเร็จในการทำงาน
- 3) ลักษณะงานที่ปฏิบัติ
- 4) ความก้าวหน้า
- 5) ความรับผิดชอบ
- 6) คุณภาพชีวิต

2.2 ตัวแปรเกณฑ์ ได้แก่ การปฏิบัติตนในการขอเลื่อนวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ

ข้อตกลงเบื้องต้น

ผู้วิจัยใช้ครูที่เสนอขอให้มีและเลื่อนวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ รุ่นที่ 1 – 5 ที่ยื่นเรื่องตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2550 ถึง วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2552 ในการเก็บข้อมูลทั้งหมด

สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจัยด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ความสำเร็จในการทำงาน ลักษณะงานที่ปฏิบัติ ความก้าวหน้า ความรับผิดชอบ และคุณภาพชีวิต มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตนในการขอเลื่อนวิทยฐานะชำนาญการพิเศษของครู

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ครู หมายถึง ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ที่เสนอขอให้มีและเลื่อนวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ รุ่นที่ 1 – 5 ที่ยื่นเรื่องตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2550 ถึง วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2552

2. วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ หมายถึง ตำแหน่งความรู้ความสามารถ ความชำนาญ การหรือความเชี่ยวชาญของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในการปฏิบัติงานวิชาชีพในระดับชำนาญการพิเศษ

3. การขอเลื่อนวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ หมายถึง การที่ครูมีการเปลี่ยนแปลงระดับของตำแหน่งวิทยฐานะตามที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กำหนด โดยเป็นผลมาจากการปฏิบัติงานของครู ซึ่งเป็นการเลื่อนระดับตำแหน่งข้าราชการครูจากครูชำนาญการ เป็นครูชำนาญการพิเศษ

4. การปฏิบัติตน หมายถึง ความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 เพื่อขอให้มีและเลื่อนวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โดยปฏิบัติตนตามคุณลักษณะการประเมินวิทยฐานะ 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านวินัย คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ (2) ด้านคุณภาพการปฏิบัติงาน (3) ด้านผลงานที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งเกิดจากปัจจัยต่างๆ จนทำให้เกิดการปฏิบัติตนที่จะพัฒนาตัวเองให้สูงขึ้น สามารถวัดโดยการให้ครูตอบแบบประเมินการปฏิบัติตนในการขอเลื่อนวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ

5. ปัจจัย หมายถึง ตัวแปรต่างๆ ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตนในการขอเลื่อนวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ ดังนี้

5.1 การได้รับการยอมรับนับถือ (Recognition) หมายถึง การได้รับการชมเชยกยกย่อง เชื้อถือแล้วไว้วางใจ หรือการแสดงออกอื่นใด ที่ทำให้เห็นถึงการยอมรับในความสามารถจากผู้บริหาร เพื่อนร่วมงานและบุคคลอื่น เมื่อได้ปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จ

5.2 ความสำเร็จในการทำงาน (Achievement) หมายถึง ความสำเร็จจากการปฏิบัติงานทั้งงานในหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมายพิเศษจนบรรลุตามเป้าหมายตามกำหนดเวลา ความสามารถในการแก้ปัญหา รู้จักป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นจนสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ ภาคภูมิใจแก่ตนเอง ผู้ร่วมงานและ ผู้บริหาร

5.3 ลักษณะงานที่ปฏิบัติ (Work itself) หมายถึง ลักษณะงานที่ได้รับส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ตรงกับความรู้ความสามารถ ความถนัด ทักษะปฏิบัติเป็นงานที่มีโอกาสเรียนรู้งาน มีงานปริมาณที่เหมาะสม ทำงานได้สำเร็จ มีประโยชน์ และได้ใช้เทคนิคความรู้

ความสามารถ ทำทนายต่อความรู้ความสามารถ มีความน่าสนใจชวนปฏิบัติ มีโอกาสที่จะปฏิบัติได้ครบ ตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ โดยล้าพัง

5.4 ความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึง ความตั้งใจและเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ ความสำนึกในอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ การได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานใหม่ๆ และมีอำนาจรับผิดชอบเต็มที่ มีความกระตือรือร้น มีโอกาสที่จะรับผิดชอบ มีอิสระในการปฏิบัติงานในหน้าที่หรืองานที่ได้รับมอบหมาย จนบรรลุสำเร็จเป็นอย่างดี ทันตามกำหนดเวลา

5.5 ความก้าวหน้า (Advancement) หมายถึง การทำงานที่ปฏิบัติมีผลในการเลื่อนตำแหน่งหรือระดับที่สูงขึ้น การได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้เจริญก้าวหน้า ในตำแหน่งหน้าที่การงาน การได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะจากการปฏิบัติงาน ตลอดจนโอกาสในการศึกษาต่อ อบรม สัมมนา และดูงาน

5.6 คุณภาพชีวิต หมายถึง ความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตของครู ซึ่งมี 4 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านสุขภาพร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านสัมพันธภาพทางสังคม 4) ด้านสิ่งแวดล้อม